

Ana Thea Filipović

MLADI I EUHARISTIJA

Pastoralno-teološko promišljanje o problematičnom
i pastoralno izazovnom odnosu

Young people and Eucharist

Pastoral-theological reflections on a problematic and pastorally challenging attitude

UDK: 265.32

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 10/2005.

Sažetak

U ovom se članku ponajprije pokušava osvijetliti pitanje odnosa mladih prema Euharistiji, koji se u crkvenoj praksi često doživljava problematičnim, a potom se naznačuju pravci u kojima treba tražiti rješenje navedenog pitanja. Kao prvo razmatraju se razlozi zbog kojih se mladi distanciraju od Euharistije, a potom identificiraju očekivanja i potrebe mladih u odnosu na oblikovanje euharistijskih slavlja. U trećem se koraku propituje kako je moguće pomiriti liturgijske potrebe mladih s objektivnošću kršćanske liturgije, zatim ukazuje na širi spektar pastoralnih pitanja u koja je utkana problematika odnosa između mladih i Euharistije, a o kojima cijela župna zajednica treba razmišljati i razgovarati zajedno s mladima. Nadalje se daju neke smjernice glede oblikovanja misa s mladima te naznačuju šire dimenzije religioznog odgoja i pastoralnog rada s mladima koje ih osposobljavaju za razumijevanje, slavljenje i življenje Euharistije. U kontekst odgoja za euharistiju pripadaju poglavito: odgoj vjere, promišljanje života, tumačenje i otkrivanje euharistijskih simbola te odgoj za crkvenost. Autorica se na kraju okreće samom shvaćanju Euharistije i posvješćuje postojanje različitih naglasaka koji utječu na pristup euharistijskom otajstvu. Riječ je io ndividualnom, komunitarnom i širem socijalnom značenju Euharistije - o naglascima koji ne smiju biti isključivi, nego komplementarni.

Ključne riječi: kateheza mladih, Euharistija, liturgija, pastoral sakramenata, župna zajednica

UVOD

Mnogi kršćanski roditelji, katehete, župnici i drugi pastoralni djelatnici često se osjećaju zbunjenima i bespomoćnima pred činjenicom da se mladi nakon ulaska u pubertet sve više udaljuju od Euharistije i euharistijskog slavlja koje ima središnje mjesto u kršćanskom životu. Udaljavanje od tog sakramenta za mlade poprima upravo simboličko značenje općeg distanciranja od religiozne socijalizacije i vjerskog odgoja koje su primili u djetinjstvu. U ovom pastoralno-teološkom promišljanju želimo ponajprije upozoriti na nužnost diferenciranog pristupa temi «mladi i euharistija», a potom fenomenološki opisati i religijsko-pedagoški obrazložiti pojavu problematičnog odnosa između mladih i euharistije te ukazati na sastavnice navedene problematike i na pravce u kojima treba tražiti njezino rješenje.

410

1. MLADENAŠTVO I MLADENAČKA KRIZA VJERE I EUHARISTIJSKE PRAKSE

Ponajprije valja ustvrditi da odnos mladih prema Euharistiji nije moguće definirati jednoznačno, jer i sam pojam «mladi» nije jednoznačan. Njime se označava mlade ljude koji se nalaze u različitim podrazdobljima mladenaštva (rani pubertet, zreli pubertet i adolescencija) koje se kao cjelina proteže između 11./12. - 21. godine života¹, a nerijetko se pod pojmom «mladi» misli i na mlade odrasle u dobi između 22 i 30 (pa čak i 35) godina života. Među mladima, nadalje, postoje velike individualne razlike koje proizlaze iz naslijeđenih sposobnosti i sklonosti, spolne pripadnosti te drugih bioloških, društvenih i kulturno-kulturoloških uvjetovanosti u kojima su odrasli i u kojima žive. Sve to relativizira promatranje mladih kao homogene dobne i sociološke skupine.

Imamo li pred očima dobnu pripadnost i mladenaštvo kao životno razdoblje koje traje otprilike od 11./12. - 21. godine života, onda možemo reći da je zajedničko i temeljno obilježje cijelog tog razdoblja obilježje *prijelaza* iz djetinjstva u odraslu

¹ Usp. Th. LIDZ, *La persona umana. Suo sviluppo attraverso il ciclo della vita*, Astrolabio, Roma 1971. (engl. izvornik 1968.), str. 318-381. Nazivi za čitavo to razdoblje i njegova podrazdoblja razlikuju se od autora do autora. Th. Lidz ih, primjerice, naziva: prva, srednja i kasna adolescencija.

dob, a središnja tema i zadatak čitavog tog razdoblja jest *traženje i pronalaženje vlastitog identiteta*². Traženje i nalaženje vlastitog identiteta nužno se događa kroz kritičko sučeljavanje s vrijednostima koje su primljene u djetinjstvu socijalizacijom i odgojem, pa tako i religioznom socijalizacijom i religioznim odgojem. Kriza mladenaštva, napuštanje djetinjih uzoraka mišljenja i ponašanja, opće preusmjeravanje i traženja novih modela odnosa prema sebi, drugima, svijetu i životu, nužno pogađa i vjeru i religioznost mladih. Jasno je da se mladenačko sučeljavanje s primljenim oblicima vjere i religioznosti odnosi i na euharistiju koja je središte kršćanske vjere te «izvor i vrhunac cijeloga kršćanskog života» (LG 11).

Mnoga sociološka istraživanja potvrđuju činjenicu koja je pastoralnim djelatnicima zacijelo poznata iz vlastitog iskustva, a to je da se broj mladih koji su u djetinjstvu redovito ili uglavnom redovito sudjelovali na nedjeljnoj euharistiji od ulaska u pubertet pa nadalje sve više osipa. Postotci se razlikuju od sredine do sredine, a čini se da osipanje raste s napredovanjem u dobi.³ U seoskim sredinama i u dobi ranog puberteta pritisak roditelja i okruženja u kojemu mladi žive vjerojatno još uvijek igra veću ulogu nego u gradskim sredinama, te kod mladih u dobi zrelog puberteta i adolescencije. Nutarnje distanciranje je, međutim, i u tim okolnostima veće nego što to mogu pokazati izvanjsko mjerenje i statistički podaci. U mnogim se obiteljima nerijetko vode dramatične borbe oko nedjeljne mise. Umjesto psalmistove riječi «Obradovah se kad mi rekoše: hajdemo u dom Gospodnji» (Ps 122,1) iz usta mladih prije se mogu čuti riječi: «O, kakva 'tlaka' kad mi rekoše: hajde, diži se, idemo na misu!» Nutarnje distanciranje vidljivo je također u zakašnjavanju na misu, ali i u nelagodi koju mladi, osobito pubescenti, osjećaju kada trebaju pružiti ruku mira, u činjenici da se vrlo rijetko pričešćuju te u samom njihovu smještaju unutar crkvenog prostora. Od smještaja što bliže oltaru u dobi kasnog djetinjstva, kada su mnogi od njih bili revni ministranti i ministrantice, čitači i čitačice,

² Usp. E. H. ERIKSON, *Einsicht und Verantwortung. Die Rolle des Ethischen in der Psychoanalyse*, Klett Verlag, Stuttgart 1971., str. 82 sl.

³ Usp. primjerice rezultate istraživanja među zagrebačkim srednjoškolcima koje je provela V. Mandarić: ISTA, *Religioznost adolescenata u gradu Zagrebu*, u «Kathezeza» 22 (2000.) 2, str. 178; ISTA, *Religiozni identitet zagrebačkih srednjoškolaca*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb 2000., str. 122; 227.

pjevači i pjevačice, mladi se već ulaskom u rani pubertet malo po malo sele prema dnu crkve, gdje će najradije naslonjeni na dovratnik ili na kakav stup s noge na nogu prestajati cijelu misu i biti zadnji koji ulaze, a prvi koji izlaze iz crkve. Sve to govori da se mnogi od njih na euharistijskom slavlju župne zajednice osjećaju gotovo kao tuđinci. Obiteljske mise više nisu njihov svijet i oni se sada počinju sve više ravnati prema odraslima.⁴

Kršćanski roditelji, katehete i pastoralni djelatnici suočavaju se s pojavom krize vjere kod mladih, koja dakako pogađa i euharistijsku praksu, htjeli to oni ili ne htjeli. Danas se mora računati s time da će, zbog kriza koje prate tijekom mladenaštva u modernom, pluralističkom društvu uopće, i unatoč svim nastojanjima oko primjerenog i kvalitetnog religioznog odgoja i kateheze, djetinja vjera još samo u malom broju slučajeva bez kriza i lomova prerasti u vjeru odrasle dobi. Vrijeme vjerskih sumnji, mladenački ateizam i distanciranje od crkvenog života gotovo su redovita pojava.

Ako promotrimo razloge zbog kojih mladi u pubertetu, osobito u zreлом pubertetu, napuštaju euharistijsku praksu, onda možemo reći da su najčešći sljedeći: osobna kriza vjere koja je povezana s napuštanjem djetinje vjere, loša iskustva s katehezom i/ili vjeronaukom, doživljena dvoiličnost odraslih vjernika, slabosti Crkve, mise i propovijedi koje doživljavaju dosadnima i beznačajnima za svoj život, značaj obvezatnosti nedjeljne mise i osjećaj prisile koji je s time povezan, protucrkvjeni utjecaj okruženja u kojemu žive, te negativan utjecaj masovnih medija društvenog priopćavanja. Mladi katkada donose vrlo paušalne i tvrde sudove o vjeri i vjerskim stvarnostima. Te izjave ipak ne znače da su već donijeli svoju konačnu vjersku odluku. Većina mladih u načelu ostaje otvorena za daljnje odluke i modifikacije svojih odluka.⁵ Tvrdim sudovima i prigovorima oni zapravo žele iskušati odrasle da vide kako izlaze na kraj s pitanjima i problemima s kojima oni ne uspijevaju izaći na čistac. Prigovore koje su čuli ili pročitali iznose provokativno i u prvom licu. Primijete li da su i odrasli postali nesigurni i zbunjeni, onda je to za njih znak da je riječ o istinskoj slaboj točki katoličke vjere, o prigovoru koji pogađa njezinu «Ahilovu

⁴ Usp. A. BIESINGER – W. TZSCHEETZSCH, *Wenn der Glaube in die Pubertät kommt. Ein Ratgeber für Eltern*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 2005., str. 53.

⁵ Usp. A. EXELER, *Katechese und Pädagogik: Das Problem der Einheit von Glaubenserfahrung und Menschsein*, u «Concilium» 6 (1970.) 3, str. 166.

petu». Zbog toga ćemo tim više pomoći mladima i njihovoj vjeri, što smirenije i trješnije primamo njihove prigovore i napade. Mladi su otvoreni za obraćenje i s time treba ozbiljno računati. Kriza vjere u mladenačkoj dobi i napuštanje euharistijske prakse kao vrhunca i središta vjere nameće kršćanskoj zajednici pitanje *ima li ona misionarskih (evangelizacijskih) ponuda vjere za mlade* te zahtijeva *žive župne zajednice* koje su otvorene za trajno obraćenje.⁶

2. LITURGIJSKA OSJETLJIVOST I LITURGIJSKE POTREBE MLADIH

413

Pored mladih koji se udaljuju od euharistijske prakse, ipak (hvala Bogu!) ima i onih mladih koji tu praksu ne dovode u pitanje, te koji i dalje relativno redovito i aktivno u njoj sudjeluju. Pitanje odnosa mladih prema Euharistiji treba, stoga, propitivati polazeći i od razloga zbog kojih ti mladi dolaze na nedjeljnu misu. Župnici, kapelani, katehete i animatori pastorala mladih trebaju obratiti osobitu pozornost na primjedbe i prigovore s obzirom na nedjeljnu župnu misu koje iznose upravo ti mladi koji na njoj redovito ili često sudjeluju. Većina mladih ima problema s rutiniranošću obreda, s liturgijskim govorom koji im je dalek i nerazumljiv, s crkvenim pjesmama koje ne doživljavaju sebi primjerenima te s propovijedima koje im nisu životne i aktualne. S druge strane, rado dolaze na misu ako je propovijed dobra, ako im pjesme odgovaraju, ako u obrascima i molitvama dolazi do izražaja njihov život te ako su sami aktivni suoblikovatelji euharistijskog slavlja.

Kako bismo si konkretnije predočili što je mladima u euharistijskom slavlju posebno važno, možemo također promotriti neka liturgijska i paraliturgijska slavlja koja su se zadnjih desetljeća razvila među mladim kršćanima u mnogim krajevima Europe i svijeta. Prerano preminuli njemački pastoralni teolog i kateheta Adolf Exeler (1926-1983) u jednoj svojoj knjižici opisuje, primjerice, kako izgledaju liturgijsko-molitvena okupljanja mladih u rane jutarnje ili kasne večernje sate, koja su se sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća pod nazivom «rana smjena» i «kasna smjena» razvila u mnogim

⁶ Usp. A. Th. FILIPOVIĆ, *Školski vjeronauk i župna zajednica – prema odnosu po-vjerenja i suradnje*, u «Kateheza» 16 (2004.) 3, str. 221-233, osobito 223-230.

njemačkim župama. Takva molitveno-liturgijska sastajanja održavaju se radnim danom i ne zamjenjuju nedjeljnu misu. No, *mogu biti indikativna s obzirom na liturgijske potrebe mladih*, jer na njima sudjeluju i mnogi mladi koji ne dolaze redovito na nedjeljnu župnu misu.

Mladi se sastaju zajedno sa svojim kapelanom ili vjeroučiteljem, obično jednom mjesečno, a u adventu i korizmi jednom tjedno, u 6.30 sati ujutro, pa čak i ranije prije nastave ili posla, odnosno navečer oko 20 sati ili kasnije. Katkada slave euharistiju, a katkada samo službu riječi ili imaju meditaciju odnosno kratku jutarnju ili večernju molitvu. Susreti se obično održavaju u kapeli, studentskom domu ili vjeroučiteljevu stanu, a vrlo rijetko u velikoj župnoj crkvi. U tim se bogoslužjima molitve iz službenog Rimskog misala često zamjenjuju slobodno formuliranim molitvama. Sudionicima je važno da u molitvi i bogoslužju dođe do izražaja njihov stvarni život sa svojim konkretnim potrebama. Umjesto nagovora obično nakon šutnje slijedi kratki biblijski razgovor u kojemu svatko iznosi ono što mu biblijski tekst osobno govori. Važnu ulogu igra pripremanje tih liturgijskih ili molitvenih slavlja. Pojedinci ili skupine koje ih pripremaju traže tijekom tjedna ili tjedana odgovarajuću literaturu, tekstove i pjesme te se njima intenzivno bave. U molitve i tekstove unose se i osobni problemi mladih kao i širi problemi svijeta: brige i radosti, čežnje i razočaranja, sve ono što ispunja i pritišće mlada srca. Euharistija je za njih mjesto i vrijeme u kojemu vlastiti život i živote drugih ljudi donose pred Isusa Krista te ih sjedinjuju s njegovom smrću i uskrsnućem. Molitvu i rad, bogoslužje i život mladi vide u najtješnjem međusobnom odnosu. Velika se pozornost posvećuje upravo tome da se ta područja ne dijele, nego da se bogoslužje pretače u život nadahnut evanđeljem, a život da se pretače u bogoslužje.

U navedenim slavljinama mladih prevladava jednostavnost i opuštena, spontana međusobna razmjena duhovnih poticaja. Improvizacija zauzima relativno važno mjesto, jer ona mladima jamči životnost i dinamiku, čija je suprotnost rutina, monotonija i umor. Mladima je također važan zajednički doručak koji slijedi nakon takvog liturgijskog ili molitvenog slavlja, jer on potvrđuje zajedništvo koje se slavilo u bogoslužju. Blagovanje se organizira u župnoj kući ili u nekom drugom, vrlo skromnom prostoru. Naglasak je na dijeljenju i doživljaju zajedništva. Na sličan način takva se slavlja odvijaju i u večernjim satima, kada mladi

otvoreno dijele s drugima iskustva proteklog dana, završavajući susret meditacijom, večernjom molitvom ili Euharistijom. Iza svega toga skriva se potreba mladih ljudi da svoj život donesu pred Boga te da zajedno sa svojim vršnjacima, ali i s drugim odraslima koji im se žele pridružiti, tragaju za otajstvom na koje mogu osloniti svoj život.⁷

Sigurna sam da bi mnogi pastoralni djelatnici iz vlastitog rada s mladima mogli iznijeti slična iskustva koja uglavnom potvrđuju sljedeće: mladima je važno da liturgija bude povezana s konkretnim životnim problemima, da dožive istinsko zajedništvo, da budu aktivni i ravnopravni sudionici liturgije te da u liturgiji uvijek bude dovoljno novine, improvizacije i dinamike koju zahtijeva mladenačka dob.

3. KAKO POMIRITI LITURGIJSKE POTREBE MLADIH S OBJEKTIVNOŠĆU KRŠĆANSKE LITURGIJE?

Mnogi od navedenih zahtjeva mladih zacijelo odgovaraju nadahnuću Novoga zavjeta. No, ipak se moramo zapitati: ne krije li se u zahtjevu za stalnom novošću, improvizacijom i dinamikom u liturgiji opasnost subjektivizma, proizvoljnosti, površnosti, banaliziranja liturgije, gubljenja osjećaja za obred, za otajstvo i veličinu Božju? Takva opasnost zacijelo postoji. Stoga je održavanje *ravnoteže između subjektivnog i objektivnog pola u kršćanskoj liturgiji* trajni zadatak za sve koji u njoj sudjeluju, a na poseban način, dakako, za one koji je predvode. Sakramentalna narav Crkve, njezine vjere i njezine liturgije zahtijeva, međutim, da se trajna napetost između Božjeg otajstva i čovjekove stvarnosti ne samo izdrži, nego i učini plodonosnom.

Teologija Euharistije teologija je simbolâ koji čovjeka i njegovu stvarnost povezuju sa skriveno-prisutnim Bogom. Liturgija je kršćaninu potrebna kao znak i posredstvo, jer on još ne vidi Gospodina onakvoga kakav jest. U sakramentu se konkretni pojedinac, njegov život i njegova istina (subjektivni pol) povezuju s vjerom Crkve (objektivni pol). Oba pola povezuju se u simboličkom činu liturgije. U slavlju sakramenata, u našem slučaju u slavlju Euharistije, čovjek doživljava svoj život i vlastitu

⁷ Usp. A. EXELER, *Muß die Kirche die Jugend verlieren?*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1981., str. 30-33; 35-37.

životnu povijest kao povijest spasenja. Tako shvaćena liturgija jest tumačenje života u svjetlu vjere. U liturgiji se povezuju čovjekova stvarnost i božanska transcendencija, ljudsko iskustvo i Božja objava u to iskustvo. Mjerilo tog povezivanja jest osoba Isusa Krista.

Joseph Ratzinger, današnji papa Benedikt XVI., primijenio je na liturgiju, konkretnije na odnos između kozmičke i povijesne dimenzije liturgijskog čina, izričaje definicije Kalcedonskog sabora (451.) o dvije naravi u Kristu: «nepomiješane» i «nepodijeljene» («neodjeljive»)⁸. Isti se izričaji mogu primijeniti i na odnos između Božje transcendencije i čovjekove stvarnosti u liturgiji. Te su stvarnosti s jedne strane «nepomiješane». Liturgija je odraz Božje transcendencije, njegova neistraživog otajstva. Bog je toliko drukčiji da ga ne može izraziti ni jedan lik ni slika. U tom smislu liturgija kao uprisutnjenje i odsjaj Božjeg otajstva ima u sebi, također, nešto po čemu se sasvim razlikuje od ovosvjetske stvarnosti i od čovjekove svakodnevice. Ona uvijek sadrži u sebi i određenu stranost, drukčijost i udaljenost od običnoga, koja zabranjuje profaniziranje i banaliziranje liturgije. No, na liturgiju moramo istodobno kao nužnu nadopunu primijeniti i drugi kalcedonski izraz: «nepodijeljene» («neodjeljive»). Bog se u Isusu Kristu objavio svijetu i u njemu nam pokazao svoje ljudsko lice. Tako liturgija, koja dobro zna za Božje otajstvo, istodobno uvijek ostaje okrenuta svijetu, čovjeku i njegovu konkretnom životu.

Liturgija, a poglavito Euharistija, u prvom je redu davanje hvale Bogu. No, u tom istom činu hvale ona doživljava značajan obrat. «Tebi nije naša hvala potrebna, ali je tvoj dar što smo ti zahvalni; po našim hvalospjevima ti ne bivaš veći, nego mi stječemo milost spasenja» kaže se u IV. općem predslavlju Rimskog misala pape Pavla VI. Bogu nije potrebna hvala njegove Crkve, ali čovjek nalazi samoga sebe i dolazi do spoznaje svoje stvorenosti i konačnosti pred licem Božjim tek po činu hvale koju upravlja Bogu, a koja je istodobno Božji dar njegovoj Crkvi. Čovjek u molitvi liturgije donosi pred Boga i izražava svoj život te ga izlaže sakramentalnoj preobrazbi. U euharistijski obred ušla je, naime, prastara gesta žrtvovanja, poznata iz povijesti religija. Darovi koje u Euharistiji prinosimo nazivaju se «plod zemlje i rada ruku čovječjih» i oni su znak ljudske stvarnosti. Po velikoj

⁸ Prema: A. ODENTHAL, *Gottesdienst wider den Zeitgeist? Die Diskussion um die Reform der Messe geht weiter*, u «Herder Korrespondenz» 57 (2003.) 9, str. 452-456; ondje 454.

euharistijskoj molitvi oni postaju Kristovom žrtvom, bivaju preobraženi u njegovu prisutnost da bi u svetoj gozbi ponovno bili darovani čovjeku. Poslanje u svijet na kraju mise logična je posljedica te preobrazbe (pretvorbe) koja se dogodila.

Preobrazba, pretvorba i promjena ne označuju samo pojedinca, nego i Crkvu i njezinu liturgiju. Potreba trajne obnove liturgije proizlazi iz samog poslanja Crkve i njezina odnosa prema ljudskoj povijesti. Samo trajnom osjetljivošću i otvorenošću za promjene, Crkva i njezina liturgija mogu ostati vjerne i Bogu i čovjeku. Čežnja za uvijek istim, vječnim obredom može jednako tako biti izraz duha vremena koji teži za vječnom mladošću i poriče čovjekovu prolaznost i konačnost kao što i neprestano improviziranje u liturgiji može biti izraz nekritičnog prihvaćanja postmodernog subjektivizma. I čovjek i Crkva žive u povijesti. Stoga su podložni zakonitosti starenja i zastarijevanja, zbog čega im je potrebna trajna otvorenost Duhu koji preobražava i obnavlja.⁹

Sve *liturgijske reforme* kroz povijest, postojanje *različitih obreda u Crkvi* te trajna nastojanja oko *inkulturacije liturgije* svjedoče o tome da je Crkva bila i ostala *svjesna potrebe trajne obnove liturgije*. Ozbiljna nastojanja oko prilagođavanja liturgije kulturi onih koji sudjeluju na euharistijskom slavlju danas se mogu primijetiti osobito u Crkvi na drugim kontinentima. S obzirom na dobno diferenciranje načinjeni su i lijepi tekstovi za mise s djecom, iako se na tom ostalo. Mnogo toga prepušteno je pojedinim biskupskim konferencijama. Sva nastojanja oko obnove i prilagodbe liturgije žele odgovoriti zahtjevu Konstitucije o svetoj liturgiji «Sacrosanctum concilium» II. vatikanskog sabora koja kaže: «*Crkva zato svom brigom nastoji oko toga da vjernici ne bi prisustvovali tom otajstvu vjere [euharistijskoj žrtvi] kao tuđinci ili nijemi gledaoci, nego da ga kroz obrede i molitve dobro razumiju, pa da svjesno, pobožno i djelatno učestvuju u svetom činu*» (LG 48). U skladu s tim zahtjevom trebalo bi učiniti još mnogo toga u pogledu prilagođavanja liturgije situaciji onih koji u njoj sudjeluju.¹⁰ U svakom slučaju možemo ustvrditi: ako je legitimno da se liturgija prilagođuje pojedinim kulturama, ne vidimo razloga zašto se ne bi mogla i trebala prilagoditi *i mladenačkoj subkultur*.

⁹ Usp. A. ODENTHAL, *Nav. čl.*, str. 453-455.

¹⁰ Usp. A. EXELER, *Muß die Kirche...*, str. 41-42.

4. PITANJA O KOJIMA CIJELA KRŠĆANSKA ZAJEDNICA TREBA RAZMIŠLJATI ZAJEDNO S MLADIMA

Kako se prilagođavanje liturgije mladima koji u njoj sudjeluju ne bi pretvorilo u površni i prolazni modni trend, nužno je da, ne samo predvoditelji euharistijskog slavlja, nego i drugi odrasli vjernici u kršćanskoj zajednici ozbiljno promišljaju i razgovaraju s mladima o pitanjima kao što su:

- kako pomiriti pravo mladih na bogoslužje koje je njima primjereno i njihovu istodobnu dužnost da se (ravnopravno!) uklupe u cjelinu župne zajednice
- kako aktivirati mlade
- koji je to govor koji današnji mladi čovjek razumije
- na koji način kršćanska zajednica treba voditi računa o stilu života današnjih mladih i njihovoj rasporedbi vremena, poglavito o tome da su za većinu njih istinsko «sveto» vrijeme postali izlasci subotom navečer, koji traju sve do kasno u noć, pa i do ranih nedjeljnih sati
- koje se potrebe mladih kriju iza iskustva takvih izlazaka i postoji li mogućnost njihove integracije u nedjeljno euharistijsko slavlje
- mogu li mladi doživjeti da je nedjeljno euharistijsko slavlje nešto tako vrijedno i jedinstveno što ne mogu naći ni na kojem drugom mjestu
- osjećaju li mladi da ih vjerna zajednica prihvaća
- je li se propovijed obraća i njima i njihovu konkretnom životu
- kako roditelji, svećenici, animatori mladih i drugi odrasli u kršćanskoj zajednici reagiraju na prigovore mladih glede nedjeljnih župnih misa i tome slično.

Mladi imaju pravo znati *razloge* zbog kojih je odraslima nedjeljna Euharistija toliko važna i zašto na njoj inzistiraju. Ako se odrasli vjernici ozbiljno suoče s prigovorima mladih te zajedno s njima o tome razmišljaju te dobrohotno i otvoreno razgovaraju, to može biti od koristi za sve strane. Ne treba se bojati sučeljavanja s mladima, nego im treba posvjedočiti i obrazložiti zašto su nama nedjeljne Euharistije tako dragocjene. Mladima koji često prigovaraju da im je misa dosadna, jer se u njoj uvijek ponavlja isto, možemo pojasniti da je na mnogim područjima našega

života nužno potrebno ponavljanje. No, ponavljanje postaje monotonijom tek onda kada postane sterilno, kada k onome što se ponavlja ne pridolaze novi, živi, obnoviteljski elementi, koji - slikovito rečeno - unose «svježi zrak» i «novu hranu» te otvaraju široka obzorja.

Mladi se nerijetko tuže kako misa nema veze sa stvarnim životom. Shvatimo li ozbiljno taj neugodni prigovor mladih, onda se za sve nas neminovno nameće pitanje odnosa između bogoslužja i života te zahtjev da zajedno s mladima razmišljamo o tome kako u bogoslužju može više doći do izražaja današnji čovjek sa svojim radostima i nadama, problemima i tjeskobama. Euharistijsko slavlje preobražava i hrani svagdanji život. Stoga je jasno da nam bez redovitog slavljenja Euharistije prijeti opasnost da podlegnemo zaraznoj banalnosti i površnosti života te da se mirimo sa zlom u sebi i oko sebe. Razmišljanje o tim i sličnim pitanjima može pomoći da shvatimo kako nam Bog i po nezadovoljstvu naših mladih daruje spasonosni nemir koji nas izaziva na trajno propitivanje i obraćenje, koje čitavoj Crkvi može pomoći da obnovi svoju mladost.¹¹

5. NEKE SMJERNICE I ZAPAŽANJA GLEDE OBLIKOVANJA EUHARISTIJSKIH SLAVLJA S MLADIMA

Nakon iznesenih okvirnih i načelnih napomena želimo reći nekoliko riječi i o samom oblikovanju misa s mladima. Ipak, valja imati na umu da je jedva moguće donijeti kriterije koji vrijede za sve situacije i sve slučajeve. Zato ćemo dati tek nekoliko praktičnih smjernica koje predlaže M. Schweiger, autor koji je i sam svećenik i kateheta mladih. One se odnose kako na samo euharistijsko slavlje, tako i na neposrednu pripravu za nj.

1. Kod *priprave* za euharistijsko slavlje s mladima treba, kao prvo, obratiti dostatnu pozornost na *crkveni prostor* koji već sam po sebi stvara ozračje sabranosti. Sasvim praktično to znači da je važno paziti na prikladnu rasvjetu, optimalnu temperaturu, dobro ozvučenje, urednost prostora i tome slično. S obzirom na *sadržajnu pripravu* važno je ponajprije sve što je potrebno *priređiti na vrijeme* i tako izbjeći žurbu i zbrku koje ometaju sabranost. Dobro je, nadalje, s mladima *upjevati pjesme*, bez obzira jesu li

¹¹ Usp. A. EXELER, *Muß die Kirche...*, str. 47-50.

to klasične liturgijske pjesme, duhovne pjesme mladih prikladne za liturgiju ili pjesme iz Taizéa.¹² Dobro uvježbano pjevanje priprema je za slavlje i bitno pridonosi dobrom ozračju samog euharistijskog slavlja. Neposredno prije početka mise mlade se također može pozvati da zauzmu i *odgovarajući tjelesni stav* koji potiče na budnost duha, cjelovitu prisutnost i spremnost za slavlje koje slijedi.

2. Za samo *oblikovanje euharistijskog slavlja* vrijedi načelo: *manje je više!* To znači da nije dobro da se mise za mlade pretrpavaju mnoštvom različitih kreativnih elemenata od kojih se ne vidi misao vodilja i ne dolazi do izražaja ono što je u euharistiji bitno, a to je susret s Gospodinom i jednih s drugima. U svakoj je misi mladih dovoljan *jedan* kreativni element, a pritom je važno da bude prepoznatljiva njegova uklopljenost u cjelinu euharistijskog slavlja. S mladima koji pripremaju misu katkada će trebati i dulje raspravljati o tome zašto nije moguće prihvatiti određene elemente koje oni predlažu. Voditelj euharistijskog slavlja, međutim, mora biti taj koji koordinira sve inicijative i pazi da se korisno ugradi, a suvišno i nepotrebno eliminira.

Nakon ovih smjernica gore spomenuti autor ističe nekoliko kreativnih elemenata koji na temelju njegova iskustva mogu biti vrlo plodonosni u misama s mladima. Ovdje ćemo ih navesti iako smo svjesni da oni pretpostavljaju određene senzibilnosti, sposobnosti i iskustva kod samog predvoditelja Euharistije. Ti su elementi prema Michaelu Schweigeru: a) *hrabrost za druge oblike propovijedi* osim monološke, a to je, primjerice, dobro pripremljena dijaloška propovijed između celebranta te jednog ili više mladih ili propovijed u obliku intervjua u kojemu imaju mogućnost doći do riječi različite kategorije vjernika; b) *hrabrost za primjeren scenski izraz* koji upravo mladi znaju u liturgiji izvesti veoma dobro i doživjeti veoma duboko, ali i obogatiti sve ostale sudionike euharistijskog slavlja; c) *hrabrost za prikladan,*

¹² Slažemo se s katehtičarima koji tvrde da nije istina da samo pjesme iz prošlih stoljeća mogu kompetentno izraziti vjeru i povjerenje prema Bogu u obliku hvale, zahvale, vapaja ili tužaljke. Činjenica je, naprotiv, da su mnoge duhovne pjesme koje su nastale u nekoliko proteklih desetljeća za milijune mladih postale sastavnim dijelom izražavanja njihova odnosa prema Bogu. Upravo glazba, koja snažno djeluje na emocije, daje mladima osjećaj da tu, po tom govoru glazbe koja je primjerena njihovoj dobi, dolazi do izražaja njihov svijet i njihov život. Usp. A. BIESINGER – W. TZSCHEETZSCH, *Wenn der Glaube in die Pubertät kommt...*, str. 53-54.

dobro uvježban i dobro uveden liturgijski ples koji pomaže u dubljem razumijevanju slavljenog otajstva i pridonosi stvaranju međusobnog zajedništva; d) *hrabrost za šutnju*, za trenutke tišine koji se ugrađuju u slavlje, a koji pomažu produblivanju onoga što se doživljava i slavi.

U svakom kreativnom elementu koji se ugrađuje u euharistijsko slavlje s mladima važno je da svi sudionici mogu osjetiti da je u središtu slavlja sam Bog koji djeluje na nama po Isusu Kristu u Duhu Svetome i da smo svi mi njegovi uzvanici. Euharistijsko slavlje mora posredovati iskustvo objektivnosti otajstva koje se slavi, pa se zato sudionicima može i posvijestiti da se po aktualnom slavlju Kristove pashe nalaze na izvoru kršćanske vjere i uključuju u dvijetisućljetnu povijest Crkve. I mladi ljudi današnjega, užurbanog vremena koje je okrenuto budućnosti, znaju biti osjetljivi za tako shvaćenu i doživljenu tradiciju. S obzirom na samog predvoditelja euharistijskog slavlja s mladima, treba reći da mladima nije važno da on bude «trendy», nego prije svega da bude autentičan tako da sudionici mogu osjetiti da on vjeruje i živi ono što zajedno s njima slavi.¹³

Mnogi navedeni i nenavedeni stvaralački elementi koji su mladima važni i koji su plodonosni za njihovo slavljenje euharistije zacijelo se ne mogu izvesti na zajedničkoj nedjeljnoj misi župne zajednice. No, i tu je misu moguće oblikovati tako da je sve generacije mogu doživjeti svojom.

6. STVARANJE PRETPOSTAVKI ZA RAZUMIJEVANJE I SLAVLJENJE EUHARISTIJE U KONTEKSTU ŠIREG PASTORALNO-KATEHETSKOG RADA S MLADIMA

Nakon što smo razmotrili neke razloge zbog kojih se mladi udaljuju od euharistije, naznačili što im je u euharistijskom slavlju osobito važno, propitali koliko su njihovi zahtjevi u skladu s naravi same liturgije, dali neke praktične smjernice za promišljanje i za oblikovanje euharistijskih slavlja s mladima, preostaje nam dati nekoliko smjernica koje se odnose na *promicanje određenih stavova kod mladih koji su predujet za*

¹³ Usp. M. SCHWEIGER, *Jugendgerechte Eucharistiegestaltung*, u «Lebendige Katechese» 22 (2000.) 1, str. 19-21.

razumijevanje i slavljenje euharistije. Riječ je o proširivanju obzora promatranja od samog sakramenta euharistije na sva ona katehetska i pastoralna nastojanja koja kod mladih: a) promiču temeljni stav vjere kao odnosa prema Bogu i Isusu Kristu, b) koja promišljaju i propituju odnos mladih prema životu, c) koja ih osposobljavaju za razumijevanje sakramentalnih simbola i d) koja promiču njihovu crkvenost.

a) Promicanje vjere

422 Danas je osobito među mladima na veoma zamjetan način prisutno traganje za smislom i za različitim ponudama smisla. Mnoge od tih ponuda koje su mladima na dohvat ruke vode, međutim, u smjeru koji udaljuje od autentičnog religioznog iskustva. One, doduše, daju odgovore na pitanje smisla, ali se ti odgovori svode na nove oblike konzumizma. I samo je euharistijsko slavlje katkada u opasnosti da se svode na susret koji nudi površni doživljaj sreće i osjećaj zadovoljstva u maloj skupini ili koji osvaja čarom zavodljivosti mase. *Pripravljavanje i omogućavanje autentičnog iskustva vjere te jačanje vjere* temeljni je preduvjet za slavljenje Euharistije, razumijevanje Kristova pashalnog otajstva koje se u njoj događa i shvaćanje njegove veze s vlastitim životom i spasenjem. Tek produbljivanjem vjere mladi mogu postupno prispjeti i do razumijevanja Kristove realne prisutnosti u prilikama kruha i vina te sposobnosti klanjanja Presvetom Oltarskom Sakramentu, koje enciklika «Ecclesia de eucharistia» (2003.) pape Ivana Pavla II. ponovno naglašava.

b) Promišljanje života

Pored nastojanja oko poticanja i promicanja čina vjere, kod mladih je također potrebno raditi na shvaćanju i tumačenju *života* koji se euharistijom preobražava. Njima treba pomoći da ozbiljno i odgovorno shvate život te da uče stjecati osjećaj za otajstvenost života: za onu dimenziju života koja se ne da vidjeti, interpretirati i manipulirati kategorijama ljudske znanosti i mudrosti, nego koja čovjeka suočava s otajstvom. Mladima treba pomoći da otkriju život kao dar te da otkriju ljubav kao nesebično služenje. To je naročito važno u suvremnom društvu koje među prioritete stavlja ono što donosi veću dobit, a što je u izravnoj suprotnosti s euharistijskom duhovnošću koja je sva u znaku darivanja i dijeljenja.

c) Tumačenje i otkrivanje euharistijskih simbola

Treće područje koje je važno za odgojni, katehetski i pastoralni rad s mladima u smjeru osposobljavanja za slavljenje i primanje Euharistije jest područje osposobljavanja za razumijevanje sakramentalnih simbola. U Euharistiji se spasenjska stvarnost izražava kroz sustav simbola koji dolaze iz daleke prošlosti. Danas smo pomalo svi, a ne samo mladi, izgubili svijest o bremenitosti i dubini značenja simbola koje susrećemo u euharistiji, iako su upravo ti simboli (kruh, vino, voda, svjetlo, bratski poljubac, međusobni odnosi itd.) znakovi i posrednici stvarne i duboke solidarnosti među svim ljudima. Zbog toga si uvijek iznova trebamo posvješćivati značenje koje imaju ti simboli u vjeri kršćanske zajednice.

d) Odgoj za crkvenost

Odgoj mladih za razumijevanje i slavljenje Euharistije najuže je povezan s razvijanjem osjećaja njihove crkvene pripadnosti. Euharistija je slavlje Crkve. Ona se ostvaruje u zajednici Crkve, ona tvori i hrani Crkvu. Zbog toga je kod mladih uvijek važno promicati povezivanje s univerzalnom Crkvom koje se u konačnici prepoznaje i u prihvaćanju svih bitnih i neizostavnih elemenata samog euharistijskog obreda.

7. NUŽNOST POSVJEŠĆIVANJA I UPOTPUNJAVANJA RAZLIČITIH NAGLASAKA U SHVAĆANJU EUHARISTIJE

U zadnjoj točki našeg promišljanja o temi «mladi i Euharistija» htjeli bismo svratiti pozornost na shvaćanja Euharistije u samih učitelja, odgojitelja i kateheta mladih te predvoditelja euharistijskih slavlja. Tek kada si posvijestimo što za nas same znači euharistija i koje su nam dimenzije Euharistije osobno jako važne, moći ćemo shvatiti i *moгуće razlike između vlastitih očekivanja i poimanja mladih*, a možda i korigirati, upotpuniti i produbiti vlastito shvaćanje Euharistije. Na temelju generacija kojima pripadamo, religioznog odgoja koji smo primili, teologije koju smo učili i duhovnosti koju smo njegovali, među nama je moguće susresti poimanja Euharistije s prilično različitim naglascima.

a) Značenje Euharistije za pojedinca

Prije II. vatikanskog sabora glavni naglasak u shvaćanju Euharistije bio je na osobnom susretu svakog vjernika/ce s «predragim božanskim gostom» duše koji u sakramentu silazi s neba, te na klanjanju Kristu u euharistijskome kruhu. U pričesti je vjernik primao «svoga» Isusa i bio potican na pobožnost koja ističe značenje Euharistije za pojedinca. Taj naglasak je lako uočljiv u brojnim euharistijskim pjesmama (npr. «Moj Isuse, raskriljujem tebi ruke», «Odzivam se, Isuse» itd.) kao i u molitvama kojima se učilo djecu u pripravi na prvu pričest. Tako moliti sigurno nije pogrešno. Štoviše, iza takva shvaćanja Euharistije najčešće se krije duboka pobožnost i osobna duhovnost. Međutim, treba imati na umu da mnogi mladi, ali i odrasli danas mogu imati emocionalnih poteškoća s takvom pobožnošću koju ne mogu uskladiti s vlastitim doživljajem i shvaćanjem Euharistije. Načelno treba reći da je taj individualni naglasak u poimanju Euharistije neophodan, ali da je on i veoma jednostran, ukoliko postane isključiv. Njemu nedostaje druga bitna odrednica Euharistije, a to je zajedništvo.

b) Euharistija stvara zajedništvo

U razdoblju neposredno nakon II. vatikanskog sabora počela se daleko jače naglašavati upravo dimenzija zajedništva koje Krist stvara među vjernicima po sakramentu Euharistije. Taj naglasak dolazi, primjerice, do izražaja u IV. euharistijskoj molitvi u kojoj se, preričući tekst 1 Kor 10,16-17, kaže: «*Dobrostvo daj da svi pričesnici ovog jednog kruha i kaleža, Duhom Svetim sabrani u jedno tijelo*, u Kristu postanu živa žrtva – na hvalu slave tvoje.» U toj molitvi prodrlo je u svijest da Krist vjernike želi povezati sa sobom ne samo kao pojedince, nego i međusobno. Ta je dimenzija nužna nadopuna prvom gore navedenom shvaćanju Euharistije. Međutim, kako se zajedništvo koje Euharistija stvara ne bi shvatilo isključivo i zaustavilo na članovima euharistijske zajednice ili Crkve, potrebno je naglasiti i širu socijalnu dimenziju Euharistije.¹⁴

¹⁴ Usp. A. EXELER, *Dem Glauben neue Bahnen brechen. Anstöße für die Praxis*, Herder, Freiburg-Basel-Wien 1982., str. 69-70.

c) Socijalna dimenzija Euharistije

Svijest o socijalnoj dimenziji Euharistije bila je u Crkvi prisutna kroz čitavu njezinu povijest, iako je katkada djelomice padala u zaborav i bivala uvijek iznova otkrivana. U novije je vrijeme nanovo otkrivena naročito u zemljama tzv. Trećeg svijeta. Evo jednog primjera za to. Pokojni biskup Hélder Câmara iz Brazila u svojoj knjizi «Obraćanja jednog biskupa»¹⁵ pripovijeda o svom «damašćanskom doživljaju» u pogledu razumijevanja Euharistije. Bilo je to povodom euharistijskog kongresa koji se 1955. održavao u Rio de Janeiru. Kao domaćin kongresa smatrao je, u skladu s prvim gore navedenim shvaćanjem Euharistije, da treba na organizacijskom planu učiniti sve što je moguće kako bi se što dostojnije počastilo Krista prisutnog u euharistijskom otajstvu, ne štedeći pritom nikakav novac, bez obzira na to što se kongres održava u jednoj siromašnoj zemlji. Kod vlade je postigao to da je uložila velika financijska sredstva da se prije vremena zaspe dio zaljeva Copacabana kako bi se tamo načinio svečani trg s ogromnim oltarom izrađenim u obliku broda koji s uzdignutim jedrima izvozi na pučinu. Na kraju tog organizacijski veličanstvenog kongresa stari kardinal Gerlier iz Lyona izrazio je biskupu Camari svoje divljenje za sve što je učinio, ali ga je upitao zašto taj svoj veliki talent koji mu je Bog dao ne bi stavio u službu siromaha, jer mu je vjerojatno poznato kako su brojni siromasi koji žive u tom, jednom od najljepših, ali istodobno i najjezovitijih gradova svijeta, prava uvreda Boga stvoritelja. Biskupa Camaru ta je primjedba pogodila kao grom iz vedra neba i on je tada odlučio staviti sve svoje snage u službu siromašnih.

Promjena koja se kod njega dogodila, a koja je najuže povezana sa samim razumijevanjem Euharistije, dolazi do izražaja i u jednom događaju iz nešto kasnijeg razdoblja, kada je bio nadbiskup Recifea na siromašnom sjeveroistoku Brazila. Delegacija vjernika iz jedne župe došla ga je moliti da dođe obaviti obred zadovoljštine za obeščašćenje posvećenih hostija koje se dogodilo kada je netko ukrao iz crkve zlatni kalež i istresao hostije vani u blato. Biskup je došao i molio Gospodina za oprostjenje u ime kradljivca, svog brata, koji ne zna što je učinio, jer nije svjestan da je Krist u Euharistiji stvarno nazočan i živ, a ono što je učinio sve vjernike duboko pogađa. No, odmah

¹⁵ H. CAMARA, *Die Bekehrungen eines Bischofs*. Aufgezeichnet von José de Broucker, Hammer Verlag, Wuppertal 1978.

nakon te molitve biskup se obratio nazočnim vjernicima: «Ali, draga moja braćo i prijatelji, kako smo svi mi ipak slijepi! Mi smo šokirani time da je naš brat, taj jadni kradljivac, bacio hostije – euharistijskog Krista u blato, a Krist upravo kod nas na sjeveroistoku Brazila stalno živi u blatu. Moramo otvoriti oči!»¹⁶ Biskup Camara zauzimao se da ta socijalna dimenzija Euharistije prodre u svijest Crkve sve do euharistijskih kongresa.¹⁷

Slično razumijevanje Euharistije susreće se i kod blažene majke Terezije iz Calcutte, koja za sebe i svoje sestre kaže: «Mi vidimo Krista pod dvije prilike. Vidimo ga na oltaru kao hostiju i vidimo ga u bijednim četvrtima u krhkim i bolesnim tijelima odbačenih. Kada nađem tijelo koje su izjeli crvi, znam da, kada ga dotičem, dotičem tijelo Kristovo. U protivnom me ni jedna snaga svijeta ne bi mogla na to pokrenuti.»¹⁸ Upravo u toj zadnjoj rečenici dolazi do izražaja nutarnja i nedjeljiva povezanost između štovanja Krista u Euharistiji i socijalnog angažmana majke Terezije. Dva načina Kristove prisutnosti ovdje se gledaju u najužoj međusobnoj vezi: jedan aspekt dobiva po drugome veću hitnost. Oni se međusobno uvjetuju, nadahnjuju i isprepliću, a tako ujedno jasnije dolazi do izražaja egzistencijalno značenje tog otajstva vjere. Kršćani koji su shvatili da su ti aspekti najtješnje povezani, živjet će što ispovijedaju i činit će što vjeruju. Vjera Crkve u Euharistiju uključuje zahtjev za poštivanjem drugih i odgovornosti za druge, i to ne samo na osobnoj razini nego i na razini svjetskih odnosa u smislu odgovornosti i zauzetosti za stvaranje novog, pravednijeg svijeta sve dok Krist ponovo ne dođe. Euharistijski kruh nas otvara ljubavi koja se suprotstavlja egoizmu. Euharistijsko zajedništvo tako može biti poticaj za novo sudioništvo i solidarnost, pa i za sasvim novi stil života.¹⁹

Svi oni koji rade s mladima znaju da su mladi otvoreni za sve spomenute teme i aspekte euharistijskog otajstva. Sami, pak, učitelji, katehete i voditelji mladih pozvani su živjeti socijalnu dimenziju Euharistije i u odnosu na same mlade kojima se nije jednostavno snalaziti u vremenima dezorijentacije. Mi koji svakodnevno blagujemo tijelo Kristovo, ne možemo previdjeti ni njegovo tijelo koje susrećemo u svakome od mladih u našim

¹⁶ H. CAMARA, *Nav. dj.*, str. 188.

¹⁷ Usp. H. CAMARA, *Nav. dj.*, str. 180-189.

¹⁸ H. S. RUPPERT (ur.), *Mutter Teresa*, Lübbe Verlag, Bergisch Gladbach 1979., str. 38.

¹⁹ Usp. A. EXELER, *Dem Glauben neue Bahnen brechen...*, str. 71-75.

gradovima i selima, tijelo koje tako često bespomoćno luta i koje zapada u blato raznih ovisnosti o drogi, alkoholu, seksu, konzumu... Kao što vidimo, «Euharistija i mladi» tema je koja zadire u mnoga područja života.

ZAKLJUČAK

Zadaća je pastoralne teologije da znanstveno analizira, propituje, promišlja i usmjerava crkvenu praksu. Ovaj smo prilog posvetili razmatranju jednog specifičnog pitanja crkvene prakse: često problematičnom, ali pastoralno važnom i izazovnom odnosu između mladih i euharistije. Pokušali smo definirati problem i ukazati na niz razvojno-psiholoških, teoloških, pastoralno-katehetskih i kulturoloških aspekata koji nude orijentaciju u pronalaženju odgovora na navedeno pitanje. Budući da je sam problem složen i slojevit, ni odgovor nije moguće ponuditi u obliku recepta, već u obliku zahtjeva za višeslojnim i temeljitim sučeljavanjem, promišljanjem i zalaganjem koje u različitim pastoralnim situacijama i kontekstima dobiva različite konture. Nadamo se ipak da je odgovor dovoljno konkretan i razumljiv kako bi mogao poslužiti kao orijentir u pastoralnoj praksi.

YOUNG PEOPLE AND EUCHARIST

Pastoral-theological reflections on a problematic and pastorally challenging attitude

Summary

This article deals with the issue of the young people's attitude towards the Eucharist, which in church practice has been recognized as problematic. Some guidelines on how to find solution to the issue are given. First, the reasons why the young have distanced themselves from the Eucharist are considered. Then the young people's expectations and needs regarding the form of the Eucharist celebrations are identified. The third part of the article tries to find an answer to the question how to restore harmony between liturgical needs of the young and objectivity of Christian liturgy. Then, a broader spectrum of

pastoral issues connected with the relationship between the youth and the Eucharist is presented, emphasising that those issues should be analysed and discussed by the whole parish community, together with the young people. Furthermore, some guidelines regarding the form of the masses with the young are given, pointing at wider dimensions of religious education and pastoral work with the young, making them competent for understanding, celebrating and living the Eucharist. Education for the Eucharist implies the following: cultivation of faith, evaluation of life, interpretation and identification of the Eucharist symbols, and education for the ecclesiastical. At the end, the author discusses the very conception of the Eucharist and brings around the existence of various emphases that influence on the approach to the mystery of the Eucharist. The subject of this work is the individual, communal and wider social meaning of the Eucharist, and also the stresses that should not be exclusionary but complementary.

Key words: adolescent crisis of faith, Eucharist, mass with the young, Eucharist education, liturgical ability of the young, subjective and objective in liturgy, parish community